

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De quarto, quinto, & sexto decalogi Præcepto II.
De septimo decalogi Præcepto. III. De octavo decalogi Præcepto. IV. De
Ecclesiae Præceptis. V. De Sacramentis in genere & quibusdam in specie.
VI. De Pœnitentia. VII. De Matrimonio

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Caput III. Quinam ex injusta actione restituere teneantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53587)

Qui inchoata jam possessione de rei proprietate dubitare fundate incipit, in veritatem indagare tenetur; hoc si negligat, aut procrastinet, comperta postmodum injusta rei acquisitione, nondum rem, sed & fructus interea consumptos restituere, aliaque malæ fidei possessoris onera subire in conscientia tenetur. Si neglecta debita investigatione veritas postea detegi amplius non possit, quia exempli gratia mortui sunt illi, qui ipsam noverant, tenetur dubitans rem cum illo dividere, quem illius dominum esse dubitat, aut cum pauperibus, si dominum nequeat reperire. Ratio est; quia cum debitam diligentiam omiserit, ipse est in culpa, ideoque pœnam pati debet, quæ & negligentia suæ, & probabilitati inveniendæ veritatis debet respondere.

Quodsi post congruam diligentiam adhibitam veritas adhuc lateat, ac æquale utrimque dubium maneat; potest ille, qui possidet, rem sibi vindicare, quia juxta Juris regulam in dubio *melior est conditio possidentis*. Possit etiam rem illam vendere, dummodo emptorem de hoc dubio moneret.

CAPUT III.

Quinam ex injusta actione restituere teneantur.

Actio, quæ ad restitutionem obliget, contra justitiam esse debet, quod quadrifariam potest evenire I. impediendo, ne quis rem aliquam

quam acquirat, aut lucrum aliquod faciat: 2. illi
 damnum inferendo: 3. ipso invito rem suam
 illi rapiendo: 4. aliena bona retinendo.

Qui alterum impedit, ne lucrum aliquod
 faciat, quod absque hoc impedimento iuste fe-
 cisset, istud illi lucrum restituere tenetur. Quod
 si alter iniuste dumtaxat facere lucrum potuisset,
 tunc nulla adest restituendi obligatio; nullum
 enim jus ille habet ad lucrum, quod impedi-
 tur. Hinc qui testatorem a legato faciendo im-
 pediret, ad legati restitutionem teneretur, si
 iniuste impediret; si enim jure impediret resti-
 tuere non teneretur. Casuista quidam graviter
 hic hallucinatur. Aliquem, inquit ille, impe-
 dio ab obtinenda hæreditate, aut Beneficio;
 quandonam ad restitutionem teneor? Respondet
 cum ejusdem farinae Auctoribus, tunc teneor,
 quando vi, aut dolo impediui; non autem si
 precibus, blanditiis, aut donis, ista siquidem
 libertatem non auferunt. Quasi vero potentis
 personæ preces respectu personæ infimæ iustæ
 non essent; vel munera ad justitiam lædendam,
 & quodlibet obtinendum apta non essent; &
 quasi hujusmodi quoque rebus damnum alteri
 non inferretur.

Qui artifices ab opere impediunt, aut neces-
 saria ipsis instrumenta auferunt, damnum sarcire
 debent, quod artifices cessando ab opere patiun-
 tur. Hinc Judices, qui ex negligentia aut in-
 iusta alia de causa reos diutius quam oportet in
 carcere detinent, damna tenentur rescicere, quæ
 ex hac dilatione reis obveniunt. Ad rescicenda
 pariter vasallis suis damna tenentur Nobiles,
 qui

qui illos injuste carcere damnant, aut ab excolendis suis agris impediunt.

Damnum alteri potest inferri vel in anima, vel in corpore, in bonis, vel in fama. Qui alterius animæ nocet, illumque vel ad mortale peccatum, vel in errorem pertrahit, eundem ad pœnitentiam debet postea exhortari, & removere ab errore. Alterius corpori nocetur, quando verberatur, vulneratur, mutilatur, aut occiditur. Si alterius mancipium occiditur, ejusdem pretium domino est solvendum; si vero feriatur, remediorum expensæ solvendæ sunt. Si homo liber occiditur, ejus hæredibus necessariis, filiis, & uxori damna sunt reparanda, quæ ex ejusdem morte patiuntur: quod si suis ille laboribus filios alebat, ipsis alimenta sunt præstanda, si pater nulla illis bona reliquit. Si aliquis vulneratus, aut mutilatus fuit, qui labore suo victum sibi lucrabatur, remediorum expensæ sunt solvendæ, & operæ restituendæ, quas amisit; quod si debilis, aut mancus toto vitæ suæ tempore ob acceptum vulnus esset futurus, huic alimenta essent præstanda. Id verum est, si injuste ille verberatus, aut mutilatus fuit; nam si jure id factum fuit, nulla restituendi adest obligatio. Si quis domos & spicarum manipulos combussit, & arbores vineasque succidit, damnum debet reparare, sive per se id fecerit, sive per alium. Hic casus in plerisque Dicecibus est reservatus, & a magistratibus punitur. Idem de illis dicendum est, qui animalia sua in vicinorum prædiis pascere sinunt, ubi damnum

afferunt. Hi restituere tenentur, multamque præterea solvere, quæ juxta locorum varietatem varia præscribitur. Si casu & absque culpa alienum prædium grex ingrediatur, nulla adest restitutionis obligatio. Civiles leges canonicæque præscribunt, ut si alienum prædium bestia vastavit, vel damnum farciatur, vel bestia ipsa prædii domino cedat. Hæc mihi opinio verior videtur, quia civiles canonicæque leges in publicum commodum sunt conditæ, ut gregum domini diligentius caveant, ne vicinorum prædiis greges sui noceant.

Qui ligna in sylvis communibus cædunt, non peccant, nisi hac licentia nimium abutantur cum damno communitatis, ad quam sylvæ spectant; hoc enim casu restituere tenerentur. Si particularium sint sylvæ, ligna in iis cædere non licet absque domini consensu; pauperes tamen excipere, qui pauca inde ligna pro suo usu possent auferre, quin ad restitutionem tenerentur. Harum sylvarum domini, sive Nobiles, sive Principes non adeo rigidi esse debent, ut ingentibus multis, aut corporalibus pœnis illos puniant, qui pauca ligna pro necessario usu in eorum sylvis cædunt.

Quod aucupium concernit, aliæ domesticæ sunt aves, aliæ sylvestres. Qui domesticas aves rapit, peccat, & ad restitutionem tenetur; veluti qui columbas, gallinas, similesque in nidis furantur, aut postquam jam adoleverunt. Quoad sylvestres, qui illas occidit, non peccat; hæc etenim ad neminem spectant. Si vero falco,

aut

aut accipiter occiderentur, qui ad dominos suos pertinent, illorum pretium esset restituendum.

Qui pecuniam accepit, ne malum opus patraret, exempli gratia, ne aliquem occideret, acceptam pecuniam restituere tenetur. Ratio est, quia sicut acceptam pecuniam restituere tenetur qui illam accepit pro opere, quod ex justitia facere debet; ita restituere tenetur, qui pecuniam accepit ne opus faceret, quod jure facere nequit. Si vero pecuniam quis accepit ne opus faceret, quod facere jure poterat, licet ab aliqua alia virtute id facere prohiberetur; tunc nihil tenetur ille restituere.

Inter rem juste, & injuste acceptam hoc intercedit discrimen, quod cum res juste est accepta restitutionis onus solum ad possessoris hæredes, aut fidejussores transeat, cum vero injuste est accepta, per octo personarum genera restituendi obligatio serpat, ita ut aliis deficientibus, quemlibet in solidum stringat. Transit namque 1. ad *mandantem*, qui alteri damnum inferri jussit, 2. ad *consulentem*, qui ad damnificandum proximum suasionem, promissis, instructione induxit, 3. ad *ratihabentem*, qui injusti facti approbatione facit, ut damnum majus vel inferatur, vel jam illatum non resarciatur, 4. ad *palponem*, qui laudibus vel timiditatis exprobratione ad damnum inferendum quemdam commoveret, 5. ad *recipientem*, qui furem, remque furtivam occultat, ac tuetur, 6. in *participan-tem*, qui in actione injusta, aut re ablata participem se fecit, 7. ad *mutum, & non obstantem*,

qui nempe præcepto, minis, monitis, prout ex officio debebat, damnum non impedit, §. ad *non manifestantem*, qui crimen, ejusque auctores scit, nec tamen revelat, prout ex officio, vel contractu &c. tenetur uti tenentur satellites, apparitores, alique publici justitiæ ministri: unde si privatus civis furem vicini sui domum ingredi videt, eumque nec admonet, nec impedit, nec manifestat, contra caritatem, non contra justitiam peccat, quia ad hoc ex officio non tenetur (a). Econtra si testis in judicio citatus veritatem dissimulet, damnum hinc alteri obveniens reparare tenetur; nisi ex præcedentibus testimoniis contrariis ferri sententia possit, nec ullum pondus ipsius testimonium negotio afferret.

Hinc & caupo, qui filiisfamilias, quos parentibus suis pecuniam furrupere novit, vinum dapesque porrigit, ab his acceptam pecuniam tenetur restituere. Restitutione pariter est obnoxius, si aleas ipsis aut latrunculos tribuat, ut clam apud se ludant. Item si gallinarum & pullorum fures scienter recipiat, & furivas aves coquat, illisque porrigat; tunc enim formalis est receptor.

Sarto-

(a) Novem itaque modis ad injustam proximi lesionem cooperari quis potest; sex priores *directi* & *positivi*: tres posteriores *indirecti*, & *negativi* sunt; omnes hoc metro clauduntur:

Jussio, Concilium, Consensus, Palpo, Recursus, Participans; Mutus, non Obstant, non Manifestans.

Sartores, aliique artifices, qui a famulis vel ancillis pro opera sua oleum, vinum, panem, aut similia accipiunt, hæc illorum dominis debent restituere; quamvis enim operæ suæ mercedem tantum accipiant, illorum tamen dominis damnum afferunt, quibus ista clam sublata norunt, servisque furandi animum addunt, ansamque præbent.

Si plures vineam, hortumve ingrediantur, & quidpiam singuli inde auferant, quod simul omne collectum vineæ vel horti domino ingens damnum parit, quantum illorum quisque tenetur restituere?

Distinctione hic est opus: si omnes vineam ingressi sunt, ut furarentur, & se invicem ad furandum incitarunt, singuli in solidum restituere tenentur. Si mutuo se ad furandum non incitarunt, sed singuli alios ingredi conspicientes simul ingressi sunt, singuli quoque damnum facere tenentur, quod eodem tempore effectum est, quia major non adest ratio illud uni potius quam alteri imputandi.

Sed si aliquis quin alios furantes conspiceret, aliquid furatus sit, restituere tantum debet, quantum ipse abstulit.

Si militum agmen injuste oppidum depopuletur, non singuli milites damnum tenentur reficere, quod agmen universum patravit; sed dux, qui illud permisit, aut jussit. Quod si plures milites se invicem excitantes domum aliquam depopulentur, singuli in solidum tenentur damnum illatum reparare.

CAPUT